

היום נלמד בעזרת ה':

כתובות דף סז

למדנו במשנה שאם הכניסה הכלה בנישואין כסף מזומן, הבעל מוסיף עליו בכתובה שליש (בגלל שהוא מרויח מההשקעה של הכסף). לעמת זאת אם היא הכניסה לו מטלטלין כגון בגדים או כלים, הוא מוריד מערכם חומש בכתובה, (מטלטלין לשימוש - בגלל שהם יורדים מערכם כתוצאה מהשימוש, ומטלטלין לסחורה - משום שקרובי המשפחה שמין אותם יותר מערכם האמיתי).

הכניסה לו זהב: אישה שהכניסה לבעלה בנישואין חתיכות זהב, הבעל כותב בכתובה רק את שווים אך לא מוסיף עליהם ולא פוחת מהם. משום שחתיכות זהב אינן כסף מזומן, וגם אינן נמכרות כסחורה וממילא גם אין בהן בלאי כי לא משתמשים בהן. מאידך שווים לא נאמד על פי קרובי משפחה אלא הוא ידוע בשוק (-ריטב"א, מאירי).

מיתיבי הזהב הרי הוא ככלים: כלומר כמו כלי כסף שמשתמשים בהם (כגון סכ"ס) שנפחתים מרוב שימוש והבעל מפחית מערכם בכתובה חומש. מוכח שחתיכות זהב פוחת מערכם חומש.

הגמרא דוחה: חתיכות זהב הרי הם ככלים של זהב (שמשתמשים בהם) שהם לא נפחתים מרוב שימוש, כי לא רגילים להשתמש בהם מחמת היוקרה שלהם. ולכן הבעל כותב את שווים האמיתי בכתובה. [בכלי כסף וכלי זהב אין חשש שהקרובים שמין אותם יותר מערכם כי מחירם ידוע כנ"ל, אמנם בכלי כסף שרגילים להשתמש בהן יש בלאי ולכן הבעל מפחית מערכם, ואילו בכלי זהב שלא רגילים להשתמש אין בלאי -ריטב"א].

אם כן: הגמרא מקשה: לפי התירוץ הנ"ל היתה צריכה הבריייתא לכתוב שזהב הרי הוא 'ככליו' כלומר ככלי זהב עצמו, ולא 'ככלים' שמשמע כלים אחרים.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ועוד תניא: בברייתא שחתיכות זהב הרי הן ככלים (בדלהלן), ודינרי זהב הן ככספים כי הם מטבעות הנסחרות שהבעל משתכר בהן וצריך להוסיף עליהן שליש. רשב"ג אומר במקום שאין חלפנות של זהב במטבעות אחרים, שמין אותם כשווין מכיון שהם לא עשויות לסחורה.

רשב"ג אהייא: הגמרא מבררת על איזה קטע חולק רשב"ג?

על הסיפא – דינרי זהב: לא יתכן, כי אז יוצא שת"ק סובר שאפילו במקום שדינרי זהב לא נסחרים יצטרך הבעל להוסיף עליהם שליש!

אלא **על הרישא** – חתיכות זהב: שלדעת ת"ק חתיכות זהב נחשבים ככלי כסף שמפחית מערכם חומש, ואילו לדעת רשב"ג הם כמו דינרי זהב במקום שאינם נסחרים ששמין אותן כשווין.

מוכח שלדעת ת"ק (רבנן) חתיכות זהב הבעל פוחת מערכן בכתובה. קושיא על רב שמן בר אבא.

הגמרא מתרצת שני תירוצים:

לא, לעולם אסיפא: רשב"ג חולק על דינרי זהב. ומדובר שאפשר להחליף אותם במטבעות אחרות רק על ידי הדחק. והמחלוקת היא האם הבעל מוסיף עליהם שליש כמו שאר מטבעות או לא.

איבעית אימא כולה רשב"ג היא: כל הברייתא היא דעתו של רשב"ג ואין כאן מחלוקת בין ת"ק לרשב"ג.

מכל מקום ככליו מיבעי ליה: אמנם תירצנו את הסיפא אבל עדיין נשארה הקושיא על הרישא של הברייתא 'זהב הרי הוא ככלים' מדוע לא 'ככליו'? (אבל לפי קושיית הגמרא על רב שמן בר אבא לא היה קשה, כי הגמרא ביארה ש'זהב הרי הוא ככלים' - של כסף).

איבעית אימא הב"ע בדהבא פריכא: ניתן לתרץ את הקושיא, שברישא מדובר בזהב פריך דהיינו חתיכות דקות של זהב שהן בלות מגיעה ומשמוש הידיים, ולכן חתיכות 'זהב' אלה 'הרי הוא ככלים' - של כסף שפוחתין מערכם חומש. אמנם אין מכאן קושיא על רב שמן בר אבא שדיבר על חתיכות זהב גדולות שאינן בלות מגיעה ומשמוש הידיים, ולכן שמין אותו כשווין.

רב אשי אמר בממלא: ברישא מדובר באבקה של זהב שחלק ממנה הולך לאיבוד.

הגמרא מביאה מספר דוגמאות של מטלטלין שבמקומות מסויימים רגילים לסחור בהם, וממילא הבעל שקיבלם צריך להוסיף עליהם שליש בכתובה.

בשמים של אנטוכיא: אשה שהכניסה לבעלה בשמים בארץ 'אנטוכיא' – בעלה צריך להוסיף עליהם שליש כמו כסף מזומן, כי באנטוכיא משתכרים בעיקר מבשמים.

גמלים של ערביא: אישה שהכניסה גמלים במקום הנקרא 'ערביא'. הדין כנ"ל שהבעל כותב תוספת שליש (= פרנא).

תותבי דבי מכסי: שמלות ב'בבי מכסי'.

שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא: שקים ב'רודיא', וחבלים ב'קמחוניא'.

*

אמר רבא מריש הוה אמינא: בתחילה סברתי שבעיר מחוזא אלמנה גובה כתובתה ותוספת כתובה (= פרנא) מכסף מזומן שהוריש הבעל ליתומים. משום שבני מחוזא היו סוחרים שהחזיקו תמיד מזומן בביתם, וממילא דעת האישה לסמוך על הכסף כפרעון לכתובתה (ואפילו שהכלל הוא שמטלטלין של יתומים לא משתעבדים לבעל חוב? זהו משום שהמלווה לא סמך עליהם לפרעון חובו, אלא רק על הקרקעות של הלווה).

אבל לאחר שראיתי שהאלמנות לוקחות את הכסף וקונות איתו קרקעות, נוכחתי לדעת שהן לא סומכות על הכסף, וממילא שוב אינן יכולות לגבות ממנו את חוב כתובתן, אלא רק מקרקעות שהוריש הבעל.

משנה: המשיא את בתו סתם: שלא התחייב כמה לתת לה לנישואיה.

פסק להכניסה ערומה: שהאב סיכם עם הבעל שהוא (= אביה) לא יתן לבתו בגדים בכלל, הבעל לא יכול לומר שיתן לה בגדים רק לאחר הנישואין אלא עליו לכסות אותה בבגדים כשיא עדיין בבית אביה.

וכן גבאי צדקה **המשיא את היתומה** לא יפחות לה וכו', ואם יש בכיס של הצדקה יותר מ-50 זוז, נותנים לה נדוניה לפי כבודה.

גמרא: אמר אביי: 'חמישים זוז' הכתובים במשנה הכוונה ל'זוזי מדינה' שהם שמינית מסתם זוז רגיל שהוא 'זוז צורי'. אביי מוכיח זאת מהסיפא של המשנה שאמרה (לגבי יתומה) 'אם יש בכיס מפרנסים אותה לפי כבודה', ו'כיס' הוא ארנק של צדקה, ואם ה'חמישים זוז' של המשנה הכוונה לזוזים צוריים שהם שווים פי שמונה מזוזי מדינה, א"כ איך יתכן שהמשנה אומרת שאם יש בכיס של צדקה יותר מ-50 זוז נותנים לה לפי כבודה, והרי לא יתכן שנותנים לה כ"כ הרבה (= יותר מ-50 זוזים צוריים שהם פי 8 מזוז רגיל!), אלא בהכרח כוונת המשנה לזוזי מדינה.

*

ת"ר, יתום ויתומה שבאו להתפרנס: מן הצדקה.

יתום ויתומה שבאו לינשא: שמבקשים את הוצאות הנישואין מן הצדקה.

*

ליטרא בשר מאי רבותיה: כמות של בשר במשקל ליטרא אינה גדולה כל כך?

הגמרא מתרצת: א. בשר עופות שהן יקרים יותר מבשר בהמה. ב. בליטרא בשר ממש: כלומר הם קנו בשר בזמן שהוא היה יקר מאד עד שהוא נקנה בכסף במשקל ליטרא. ג. אמנם בשר בכמות ליטרא, אבל בכפר קטן שהיה צריך לשחוט כל יום בהמה חדשה לצורך העני, אך לא היה למי למכור את הכמות הרבה של הבשר שנשארה להם.

רצונך שתגלגל עימי עדשים?: כך שאל רבי נחמיה את העני האם אתה רוצה לאכול עימי עדשים פשוטות?

אדרבה אוי לו לנחמיה: לכאורה רבי נחמיה היה צריך לומר הפוך: אוי לו לרבי נחמיה שהרג את העני בגלל שהאכיל אותו עדשים? הגמרא מתרצת: העני הרג את עצמו בכך שהרגיל את עצמו להיות מפונק כל כך.

ולא חיישת לדוחקא דציבורא?: אתה לא חושש לדוחק הציבור שאתה מתפרנס מהצדקה בדברים יקרים כאלה? אמר לו העני: וכי משלהם אני אוכל? מהקב"ה אני אוכל!

אדהכי אתאי אחתיה: פתאום הגיעה אחותו של רבא לביקור שהוא לא ראה אותה 13 שנה! והביאה איתה תרנגטלת פטומה ויין ישן. אמר רבא לעצמו מה קורה כאן?! ואמר לעני: דיברתי יותר מיד... בוא ותאכל.

אין לו ואינו רוצה להתפרנס: עני שאין לו כסף אבל הוא לא מוכן לקבל כסף מהצדקה לדעת רבי מאיר גבאי הצדקה נותנים לו כסף בתורת הלואה כדי שישכים לקבל, אבל לאחר מכן הם לא פורעים ממנו את הכסף חזרה אלא נותנים לו אותו במתנה. לדעת חכמים בתחילה הם מציעים לו כסף במתנה והוא כמובן לא מסכים, ואז הם נותנים לו אותו בהלואה אבל הוא כבר מבין שזו 'הלואה' שלא יצטרך להחזיר אותה לעולם.

יש לו ואינו רוצה להתפרנס: אדם שיש לו מספיק כסף אך הוא מתקמצן ואינו קונה לעצמו אוכל. גבאי הצדקה נותנים לו כסף כאילו במתנה, אמנם לאחר מותו הם נפרעים מנכסיו חזרה את מה שנתנו לו. לדעת רבי שמעון אין נזקקין לו וזו בעיה שלו שימות ברעב.

כדי שתזוח דעתו עליו: אומרים לו תביא משכון ותקח כסף, והוא סובר שהם נותנים לו בתורת הלואה, אמנם כמובן שאין לו משכון ואז הגבאים אומרים לו 'טוב, תקח בלי משכון' והוא לוקח כי כאמור הוא חושב שזו הלואה ולא מתנה.

מר עוקבא: היה עני שגר בשכנותו, שמר עוקבא היה רגיל בכל יום לזרוק לו ארבע זוז בחור של מפתן הדלת (כדי שהעני לא יתבייש). יום אחד אמר העני לעצמו אני רוצה לראות מי הוא זה שעושה לי את הטובה. באותו יום איחר מר עוקבא לבית המדרש ואשתו הלכה איתו. כשראה העני שמר עוקבא מתכופף למפתן הדלת פתח את הדלת ויצא אחריהם. הם ברחו ונכנסו לתוך תנור שגרפו ממנו את האש, אך מחמת החום של התנור נשרפו רגליו של מר עוקבא. אמרה לו אשתו תניח את הרגליים שלך על הרגליים שלי. חלשה דעתו של מר עוקבא שאשתו יותר צדיקה ממנו. אמרה לו אשתו הסיבה לכך שרגלי לא נשרפו כי אני נמצאת בבית ומביאה לעניים אוכל, ואילו אתה מביא להם כסף שהם עדיין צריכים לטרוח ולקנות איתו אוכל.

ומאי כוליה האי: מה היה כל כך קריטי שהם נכנסו לתוך תנור רותח?

מר עוקבא: היה עני בשכנותו שהוא היה רגיל לשלוח לו 400 זוז בכל ערב יום כיפור. פעם אחת הוא שלח את הכסף עם הבן שלו. חזר הבן ואמר: האיש הזה לא צריך כסף, בגלל שראיתי שמזלפים לו יין ישן בבית לריח טוב כמנהג העשירים. אמר מר עוקבא העני הזה מפונק כל כך! והכפיל לו את הסכום ל-800 ושלח לו.

כשעמד מר עוקבא להיפטר מהעולם הוא עשה חשבון כמה הוא נתן צדקה בחייו. ואז הוא אמר: צידה קלה הכנתי לדרך רחוקה... ואז הוא קם ובזבז חצי ממונו לצדקה.

רבי אבא: היה קושר מעות בבגד ומשליך את הבגד לאחוריו, והולך למקומות שמצויים עניים בכדי שהם יקחו את הכסף בלי להתבייש. אמנם הוא היה מטה את עיניו אחורה בכדי לראות שלא יבוא רמאי שאינו עני ויקח את הכסף.